

EINSPACH GÁBOR
IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ

1054 BUDAPEST
Honvéd utca 8. I.2.
einspach@artmagazin.hu
+ 36 209 359 889

EG-18032021-01

Budapest, 2021. március 18.

Szakértői vélemény

Megbízó: MNB-Ingatlan Kft.

Megbízás tárgya: Rákóczy Gizella műveinek értékelése

A megbízási szerződés aláírását követően áttanulmányoztam a rendelkezésemre átadott dokumentációt, majd felvettem a kapcsolatot a képeket felajánló Vintage Galériával. Azt követően elvégeztem a szükséges anyaggyűjtést, melynek elsődleges forrásai a szakirodalomban, az internetes adatbázisokban, illetve a saját szakértői adattáramban tárolt adatok voltak. A szakvélemény alapja a megbízótól megkapott dokumentáció és a tulajdonosoknál lefolytatott szemle volt. A szemlét 2021. március 16-án folytattam le, jelen volt Kaszás Gábor igazságügyi szakértő és a Vintage Galéria képviselője. A szemlén a műveket megvizsgáltuk, a szemlén készített fotódokumentációt a szakvélemény tartalmazza

Rákóczy Gizella (1947-2015) a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult 1968-tól 1971-ig, mestere Fónyi Géza volt. Több mint négy évtizedes alkotói tevékenysége során következetes, koherens a magyar és a nemzetközi geometrikus művészetet meghatározóan gazdagító életművet hozott létre. Olyan szisztematikus alkotói rendszert fejlesztett ki és alkalmazott, amely a permutáció, a kombinatorika segítségével a négykarú spirálok viselkedését, geometrikus-ornamentikus alakzatainak szeriális lehetőségeit kutatta. Festészete rendkívül redukált eszközkészletre épült, alapformája a négy egyenlő részre osztott négyzet, színei a sárga, piros, kék és zöld voltak.

Az alapforma és a színek megtalálásához két meghatározó, fontos inspirációt adó tapasztalat társítható. A főiskola befejezését követően Rákóczy járt Párizsban a Saint- Denis-székesegyházban. Az épségben megmaradt gótikus üvegablakok, a katedrális tiszta színekből komponált ablakain átszűrődő és kaleidoszkópszerűen a padlóra vetülő színes fények a transzcendencia és a szakralitás élményét jelentették számára. Ennek festői feldolgozása, a szín transzparens, egymáson áttűnő ragyogását legtokéletesebb módon leképezni, mindvégig művészetének egyik irányító törekvése maradt. Rendszerelvű festészetének másik elemére, a négykarú spirálra 1976-ban, szintén egy utazás során talált rá. A Brit-szigeteken több, a neolitikumban keletkezett emlékegyüttes található ötezer évnél idősebb képi ábrázolásokkal, vésetekkel. A kőkorszaki motívumok némelyike, mint a spirál, a csillag vagy a négyzetrács széles körben elterjedtek és a kelta ornamentika szerves részévé váltak, Rákóczy egy kelta ornamentikával díszített sírkövön láthatta a négykarú spirált.

A művész ráébredt, hogy számtalan kapcsolódási lehetőség rejlik a formában, hogy a legkülönbébb rácsszerkezetek, végtelen minták, szimmetrikus szerkezetek születhetnek belőle. A négyosztású négyzetes mezőből kiinduló négykarú spirálok szerkezetének kidolgozásakor a kombinatorikai módszerével, permutációval dolgozott, a számokat színeknek vagy tónusoknak megfeleltetve. Rendszerei kötöttek, a színmezők száma és helye adott és véges. Sorozatait nagyobb struktúrákba szervezte bizonyos szabályszerűségek, egyszerű módszerek (kettőzés, sokszorozás, tükrözés, forgatás) szerint építve sorozatait, hasonlóan a matematikai sorok képzésének módszeréhez. Ugyan képvariációit számítógéppel gyorsabban, precízebben lehetett volna előállítani, Rákóczy mindvégig kézzel, papírra ceruzával, vonalzóval, ecsettel dolgozott, a kézi rajz fegyelme és alázata szintén hozzájárul műveinek erejéhez.

Művészetének matematikai-filozófiai jelentését írásokban és előadásokban rendszeresen elemezte, betekintést engedve sokirányú elméleti tájékozódásába a matematika, a csillagászat, a színelmélet terén. Elméletét 1998-ban adta közre, pontos, közérthető formában a műcsarnokbeli kiállításának katalógusában. Ez a dátum azonban nem csupán az elmélet publikálása okán vált fontossá, hanem Rákóczy festészeti gyakorlatában is jelentős fordulópontot jelentett. Korábban temperával dolgozott, de egy ideje foglalkoztatta a fedő temperafestékről a transzparens akvarellfestékre történő átállás lehetősége.

A *4 szín 4 tónus* akvarellsorozat prototípusai 1996-ban készültek. A kisméretű sorozat lapjain az akvarell színmezők transzparens ragyogásuk mellett fokozatosan sötétedtek. Amikor azonban 1998-ban ismét megfestette immár nagyobb méretű lapokon a sorozatot, a nagyobb felületen az akvarell másként viselkedett, a művész nem volt elégedett a látvánnyal. 1998 őszén jutott Rákóczy arra a felismerésre, hogy az akvarellszínek keverési arányait Fibonacci lineáris rekurzív sorozatának törvényszerűségeit követve végezze. Számos műve van közgyűjteményben, a Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár gyűjteményébe került négy lap éppen ezt, a Fibonacci módszerrel való első sikeres kísérletet dokumentálja. A lapok mozgalmassága annak köszönhető, hogy az egyes színek tónusfokozatai minden lapon hármassával jelennek meg, vagyis egy-egy lapon a négy szín (sárga, vörös, zöld, kék) három-három tónusfokozata látható egymás mellett. A képlet használata az egymásra rétegzett transzparens felületek fokozatos sötétedését eredményezte.

A műtárgypiac vizsgálata, referenciák

Fontos az érték megállapításánál a piac általános állapota, a kereslet és kínálat összefüggései. Az elmúlt időszakban egyre erősödő piacot látunk a magyar művészet kiemelkedő teljesítményei esetében, mely nem ritkán 200 millió forintot is meghaladó árakat jelenthet. A klasszikus piac vonatkozásában az értéksáv Munkácsy Mihály, Rippl-Rónai József vagy Csontházy Károly Tivadar esetében ezt messze meghaladó nagyságú is lehet. Ugyanakkor nagy jelentőségű, múzeumi rangú remekművek rendkívül ritkán kerülnek a műtárgypiacra. Magyarországon az aktuális kulturpolitikának, az állami vásárlásoknak és az erősödő gyűjtői érdeklődésnek köszönhetően nagyon jelentős felértékelődés figyelhető meg a nemzeti festészet vonatkozásában. Általánosságban kijelenthető - persze nem ismerve a járvány következményeit -, hogy a magyarországi műtárgypiac a 2008-as válság óta eltelt időszak legjobb periódusát éli. A klasszikus és modern művek piacán folyamatosan születnek az életműrekordok, a háború utáni és kortárs művészet piac pedig, követve a nemzetközi trendeket, soha nem látott prosperitásban él. Az elmúlt évek magyar kulturális sikertörténete a hatvanas-hetvenes évek neo-avantgárd törekvéseinek karrierje. Az aukciósházak utóbbi időben a háború utáni és kortárs művészet területén megélnékvált aktivitása pedig újabb vevőket, gyűjtőket vonz erre a területre. A nemzetközi piac legdinamikusabb szegmense a háború utáni és kortárs művek piaca, itt a legmagasabb az árindex növekedése és a teljes forgalom szempontjából is ez az egyik legfontosabb időszak. A magyar születésű, itthon tanult, de külföldre emigrált művészeink, mint Reigl Judit vagy különösen Hantai Simon elképesztően magas, Hantai esetében akár sokmillió eurós árai az itthon élő művészek, az egész magyarországi kortárs árszínvonalára is pozitívan hat, erősíti a gyűjtők és a befektetési szándékú vásárlók bizalmát a piacon. Mára a világ legfontosabb kánonképző múzeumainak gyűjteményébe eljutottak olyan itthon élő klasszikusai az Iparterv generációnak, mint Keserü Ilona, Mauer Dóra, Nádler István, Bak Imre vagy Jovánovics György alkotásai, és ez a műkereskedelmi árakban gyakran többszörös áremelkedést jelentett. Nem kérdés, hogy a kelet-európai művészetre irányuló egyre nagyobb nemzetközi figyelem előtérbe helyezheti a fenti művészek későbbi alkotói periódusainak eredményeit is, sőt, a kortársaik művészetét is. A 2019. nyarán nyílt, az eredeti tervek szerint közel egy évig tartó Mauer Dóra kiállítás a londoni Tate Modern-ben fontos állomása volt ennek a folyamatnak. Nagyon fontos impulzust jelentettek a háború utáni és kortárs piacnak a Virág Judit Galéria tematikus, kifejezetten ezt a szegmenst célzó árverései, ahol már jól látható volt egy addig a klasszikus és modern magyar képzőművészet iránt érdeklődő gyűjtők bekapcsolódása, és ehhez csatlakozott a Kieselbach Galéria, mely 2020. telén nem árverést rendezett, hanem eladásos kiállítását az acb Galériával közösen összerakott kortárs anyaggal egészítette ki, jelentős sikerrel. A nemzetközi piacra az elmúlt évtizedben folyamatosan áramlott a pénz, elsősorban a kiemelkedő, múzeumi rangú művek értek el sokszor elképesztően magas rekordárakat. Jól megfigyelhető az a tendencia, mely nemcsak ezek felkutatására, de körüknek bővítésére is vonatkozik. Ennek része a kelet-európai művészet felértékelődése, a graffiti térhódítása, de még a modern mesterek piacán is bővül a legdrágább művészek listája. Jó példa erre az európai modernizmus eddig második vonalba tartozó mesterei piacra kerülő legjobb műveinek rekordárai vagy az ázsiai, elsősorban kínai mesterek sokszoros áremelkedése is. Az a tény, hogy a Nagyházi Galéria kortárs kiállítóhelyet nyitott, a Virág Judit Galéria és a Kieselbach Galéria építi kortárs galériáját, a BÁV és a Pintér Galéria aukciós anyagában egyre több a kortárs művészet körébe sorolható alkotás, azt jelzi, hogy a legfontosabb hazai piaci szereplők ezt a területet látják a legdinamikusabban fejlődőnek, és ez az a terep, ahol még remekművek a legnagyobb sűrűségben érhetőek el.

A szakértői értékmeghatározás módszere

Az eddigi szakértői munka során felgyűlt, a szakértői adattárban található, valamint a forgalmazóknál lefolytatott szemléken összegyűjtött adatokat beépítettem az érték meghatározásába. A szakvélemény kialakításánál felhasználtam a szakirodalomban és az internetes adatbázisokban található adatokat is, a művész életrajzánál az artportal.hu és a wikipedia.hu vonatkozó szócikkeit is használtam. A forgalmi érték meghatározásánál figyelembe vettem az alkotó elhelyezkedését a magyar művészeti kánonban és a művek elhelyezkedését Rákóczy Gizella életművében. A megállapított forgalmi értékeket befolyásolta a művek témája, mérete, technikája is. Megvizsgáltam a műtárgypiac jelenlegi helyzetét és az adott alkotóra vonatkozó kereslet és kínálat összefüggéseit. A művek állapota szintén fontos tényező volt az érték kialakításánál. A szakvéleményben szereplő művek a lefolytatott szemlén kifogástalan állapotban voltak.

Rákóczy Gizella a háború utáni magyar képzőművészet kiemelkedő alakja. Életében aktív résztvevője volt a művészeti közéletnek, műveinek matematikai-filozófiai jelentését írásokban és előadásokban rendszeresen elemezte. Mivel az életmű a gyűjtők számára most kezd megnyílni, a másodlagos piacról nincsenek a műveihez kapcsolható referenciaárak. Ugyanakkor elhelyezve Rákóczy Gizella jelentőségét a háború utáni magyar művészet arányrendszerben, egyértelműen a legnagyobbak között van a helye, az a következetesség és folyamatos magas színvonal, ahogy alkotott, Mauer Dórával állítható párhuzamba. Az elsődleges piacon a művészt képviselő Vintage Galéria hazai és nemzetközi presztízse és következetes munkája a garancia arra, hogy a művész életműve rangos hazai és nemzetközi köz-, és magányűjteményekbe kerülve elfoglalja méltó helyét a háború utáni művészet kánonában. A galéria többször állította ki nemzetközi vásárokon Rákóczy Gizella műveit, a mellékletben szereplő árak igazodnak az eddigi árképzés arányrendszeréhez.

Rákóczy Gizella a háború utáni magyar képzőművészet kiemelkedő alakja, a vizsgált művek az életmű jellegzetes és kitűnő minőségű alkotásai. A mellékletben szereplő művek együttes bruttó alsó becsértékét 37,7 millió forintban, bruttó felső becsértékét 47,1 millió forintban határozom meg. A szakvéleményben szereplő művek Rákóczy Gizella eredeti, hiteles sajátkezű művei. A becsült forgalmi érték nem tartalmazza az alkotások adás-vételi tranzakciója során esetlegesen felmerülő adó, díj és járulék terheket, valamint a szállítási, biztosítási, állagmegóvási, elhelyezési költségeket.

A művek a Miniszterelnökség védett kulturális javakat tartalmazó adatbázisában nem szerepelnek. Az elérhető adatok alapján a mellékletben szereplő alkotások mindegyike forgalomképes, egyik darab sem lelhető fel az eltűnt, lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javakat tartalmazó adatbázisban.

Felhasznált irodalom:

Rákóczy Gizella. Transzparens labirintus, szerk. Zsikla Mónika, írta Zsemberyné Árvai Mária, kiadó: Budapest Galéria, Budapest, 2018.

artportal.hu

wikipedia.hu